

Pan prof. dr hab. Andrzej Bierć

W dniu 31 października 2020 r. nagle i niespodziewanie zmarł prof. dr hab. Andrzej Bierć, wieloletni redaktor naczelny „Studiów Prawniczych”.

Prof. Andrzej Bierć urodził się 16 stycznia 1950 r. w Jaświłach na Podlasiu, ale od 18. roku życia był związany z Warszawą. W 1972 r. ukończył z wyróżnieniem studia prawnicze na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. W tym samym roku podjął studia doktoranckie z zakresu prawa rolnego w Instytucie Nauk Prawnych PAN. Od tej pory Jego los do końca pozostał związany z Instytutem.

Zainteresowania naukowe prof. Andrzeja Biercia lokowały się od początku Jego pracy naukowej w obszarze prawa prywatnego. Początkowo skupiał się on na badaniach nad prawem rolnym. Stopień naukowy doktora nauk prawnych uzyskał w 1975 roku na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Instytucja rent dla rolników indywidualnych w PRL*, nagrodzonej III nagrodą w konkursie „Państwa i Prawa” na najlepszą rozprawę doktorską i habilitacyjną. Rozprawa ta ukazała się w formie monografii pt. *Zaopatrzenie emerytalne rolników indywidualnych w PRL* (Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław-Warszawa 1979).

Z czasem prof. Andrzej Bierć zajął się problematyką prawa gospodarczego prywatnego, w tym prawa przedsiębiorstw, prawa przedsiębiorców i prawa bankowego. To właśnie problematykę regulacji prawnych odnoszących się do przedsiębiorstw omawiał w swojej rozprawie habilitacyjnej z 1987 roku, za którą otrzymał II nagrodę w konkursie „Państwa i Prawa”. Praca ta ukazała się w formie książki pt. *Przedsiębiorstwa wspólne w gospodarce żywnościowej. Zagadnienia organizacyjno-prawne* (Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1987).

Zainteresowania naukowe prof. A. Biercia koncentrowały się także wokół procesów transformacji gospodarczej, którym poświęcił m.in. opracowania pt. *Podstawowe kierunki zmian ustawodawstwa gospodarczego* (Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, Warszawa 1989) i *Partycypacja pracowników w zarządzaniu spółkami kapitałowymi. Uwagi de lege ferenda*, (Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, Warszawa 1989).

W 1999 roku prof. Andrzej Bierć uzyskał tytuł naukowy profesora nauk prawnych na podstawie całości dorobku.

Pracę naukową prof. Andrzej Bierć łączył z praktyką. W latach 1983-1989 brał udział w opracowywaniu podstaw prawnych reformy gospodarczej (jako członek Zespołu ds. przedsiębiorstw i samorządu pracowniczego Komisji

Reformy Gospodarczej). Od 1987 do 2006 roku aktywnie uczestniczył w pracach legislacyjnych jako członek Rady Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów. Doświadczenia legislacyjne znajdowały często wyraz w Jego wypowiedziach naukowych, a okres pracy na tym polu był bardzo znaczącym w życiu Profesora.

Równie ważną częścią dorobku zawodowego Profesora był udział w tworzeniu ram prawnych dla transformacji gospodarczej Polski, czym zajmował się w latach 1994-1996 jako członek Zespołu ekspertów do spraw harmonizacji prawa polskiego z prawem Wspólnot Europejskich przy Komitecie Integracji Europejskiej.

Podobne zagadnienia były przedmiotem zainteresowań prof. A. Biercia już wcześniej, w latach 1992-93, gdy był członkiem Komisji ds. reformy prawa bankowego przy Prezesie Narodowego Banku Polskiego. Od tego czasu datują się związki Profesora z sektorem bankowym, któremu zapewniał prawnicze eksperckie wsparcie, m. in. orzekając w Sądzie Polubownym (Arbitrażowym) przy Związku Banku Polskich, jako przewodniczący od 2005 roku.

Prof. Andrzej Bierć był autorem licznych publikacji z zakresu prawa prywatnego, w tym artykułów w renomowanych czasopismach prawniczych, takich jak „Studia Prawnicze”, czy „Państwo i Prawo”. Począwszy od 2000 roku Profesor zajmował się kilkoma obszarami badawczymi: po pierwsze, wyzwaniem wynikającym z cyfryzacji w stosunkach cywilnoprawnych; po drugie, zagadnieniami tworzenia „dobrego prawa”; po trzecie, problematyką unifikacji i europeizacji prawa prywatnego. Swoje refleksje badawcze odnoszące się do tego ostatniego zagadnienia znakomicie przedstawił w mającym charakter podręcznikowy *Zarysie prawa prywatnego*, po raz pierwszy wydanym w 2012 roku w wydawnictwie Wolters Kluwer. Książka ta, napisana z rozmachem, przedstawiająca ewolucję prawa prywatnego w Polsce w perspektywie europejskiej, i lokująca Polskę i polskie prawo prywatne na mapie zachodniej myśli prawniczej, prezentowała jeden z ważniejszych nurtów myśli prawniczej prof. Andrzeja Biercia.

W 1997 roku został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Należy jeszcze wspomnieć, że przez całe życie zawodowe prof. Andrzej Bierć był cenionym dydaktykiem. Wykładał m.in. w Wyższej Szkole Zarządzania i Prawa im. Heleny Chodkowskiej w Warszawie (obecnie Uczelni Techniczno-Handlowej im. H. Chodkowskiej) oraz w Europejskiej Wyższej Szkole Prawa i Administracji w Warszawie. Był także opiekunem wielu młodych naukowców, wypromował liczne grono doktorów.

Prof. Andrzej Bierć był ważną postacią dla Instytutu Nauk Prawnych PAN. W latach 1988-1991 pełnił funkcję zastępcy dyrektora ds. naukowych. Od 1999 roku był redaktorem naczelnym czasopisma „Studia Prawnicze”, a od 2010 roku – „Polskiej Bibliografii Prawniczej”. Od 2003 roku pełnił funkcję kierownika Zakładu Prawa Prywatnego INP PAN, a od 2011 roku – przewodniczącego Rady Naukowej Instytutu. Jako przewodniczący Rady Naukowej dał się nam wszystkim poznać jako człowiek wielkiej kultury i życzliwości, zwolennik zdrowego rozsądku, umiaru i konsensusu. Wszyscy pamiętamy poczucie humoru Profesora, anegdoty, dowcipne riposty.

Prof. Andrzej Bierć był związany z Instytutem Nauk Prawnych PAN przez 48 lat swego życia. Często rozmawiałam z Profesorem o aktualnej sytuacji i o przyszłości Instytutu. Instytut jako społeczność, jako instytucja i ludzie, był dla Profesora ważny i ta perspektywa przyświecała Mu na co dzień w pracy, zwłaszcza w ramach Rady Naukowej.

Nie zdążyliśmy z przygotowaniem książki jubileuszowej dla Profesora. Planowaliśmy ją na Jego 75. urodziny, które planował jako moment rezygnacji z aktywności w ramach Instytutu Nauk Prawnych PAN.

Trudno wyobrazić sobie Pałac Staszica bez charakterystycznej sylwetki prof. Andrzeja Biercia w czarnym kapeluszu z dużym rondem i ciemnym płaszczu, zawsze z życzliwym słowem i miłym powitaniem dla każdego. Jego nagłe i przedwczesne odejście to nie tylko wielka strata dla społeczności Instytutu, ale także dla nauki prawa prywatnego – i szerzej – nauki prawa polskiego.

dr hab. Celina Nowak, prof. INP PAN
Dyrektor Instytutu Nauk Prawnych PAN

Bibliografia publikacji prof. dr hab. Andrzeja Biercia

I. Monografie

Podstawowe kierunki zmian ustawodawstwa gospodarczego, Instytut Prawa Przedsiębiorstw, Warszawa 1989.

Podstawy prawa przedsiębiorstw dla studentów prawa, zarządzania i bankowości, C.H. Beck, Warszawa 1999 (wraz z M. Bączyk, K. Kruczalakiem, R. Mastalskim, M. Tarską, K. Piaseckim, A. Szajkowskim).

Przedsiębiorstwa wspólne w gospodarce żywnościowej. Zagadnienia organizacyjno-prawne, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1987.

Zaopatrzenie emerytalne rolników indywidualnych w PRL, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław-Warszawa 1979.

Zaopatrzenie emerytalne rolników indywidualnych, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1977.

Zarys prawa prywatnego. Część ogólna, wyd. I, Wolters Kluwer, Warszawa 2012; wyd. II, Wolters Kluwer, Warszawa 2015; wyd. III, Wolters Kluwer, Warszawa 2018.

Zarys prawa, wyd. I, Lexis Nexis, Warszawa 2012; wyd. II, Wolters Kluwer, Warszawa 2016 (pod red. J. Kucińskiego, współautorstwo rozdziałów wraz z J. Barczem, J. Jakubowską-Harą, S. Koryckim, J. Kucińskim, W. Sanetrą).

II. Redakcja prac zbiorowych

Prawo umów wobec wyzwań cywilizacyjnych, INP PAN, Warszawa 2020 (wraz z P. Podreckim, R. Siwikiem).

Uwarunkowania prawne rozwoju gospodarki elektronicznej w Polsce. Materiały pokonferencyjne Centrum Prawa Bankowego, Centrum Prawa Bankowego, Warszawa 2000.

III. Studia i artykuły naukowe

Ewolucja form prawnych współdziałania w układzie uspołecznionym gospodarki rolnej PRL, [w:] L. Bar (red.), *Instytucje prawne w reformowanej gospodarce narodowej (studia prawne)*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Warszawa 1989, s. 150-183.

Ewolucja formy prawnej przedsiębiorstw wspólnych w rolnictwie europejskich państw socjalistycznych, „Studia Prawnicze” 1983, nr 1, s. 93-143.

- Formy szczególne nabywania lub przejmowania gospodarstw rolnych za rentę*, „Państwo i Prawo” 1977, nr 7/8, s. 154-165.
- Freedom of contract against the constitutional non-discrimination principle*, „Studia Prawnicze” 2018, nr 3, s. 37-60, <https://doi.org/10.37232/sp.2018.3.2>.
- Glosa do uchwały SN z 13 marca 1981 r. III CZP 5/81* [dot. przekazania gospodarstwa rolnego następcy], „Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych” 1982, poz. 27 c.
- Glosa do uchwały SN z 21 czerwca 1979 r. III CZP 35/79* [dot. odpowiedzialności następcy za długi związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego], „Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych” 1981, nr 1, poz. 2 c, s. 6-8.
- Glosa do uchwały SN z 30 maja 1980 r. III CZP 27/80* [dot. przekazania gospodarstwa rolnego następcy], „Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych” 1981, poz. 192 c.
- Kierunki harmonizacji polskiego prawa spółek z prawem Unii Europejskiej (w zakresie Dyrektywy XI i Dyrektywy XII)*, „Studia Prawnicze” 1996, nr 1/4, s. 119-127.
- Konstytucja RP a prawo gospodarcze*, „Przegląd Legislacyjny” 1997, nr 3, s. 50-83 (opracowany wraz z A. Całusem, K. Kruczalakiem, A. Lichorowicz, R. Mastalskim, R. Zelwiańskim).
- Konstytucjonalizacja ochrony prywatności na tle standardów europejskich*, [w:] J. Kuciński (red.), *Piętnaście lat Konstytucji RP z 1997 roku. Inspiracje, uregulowania, trwałość*, WSZiP im. Heleny Chodkowskiej, Warszawa 2012, s. 117-135 (wraz z P. Zawirską).
- Legislacyjne problemy ubezpieczeń gospodarczych*, „Biuletyn Rady Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów” 1986, nr 6.
- Liberalny czy rygorystyczny model regulacji prawnej podpisu elektronicznego w Polsce*, „Studia Prawnicze” 2001, nr 3/4, s. 45-68.
- Lobbing w prawodawstwie*, „Nauka” 2000, nr 4, s. 172-182.
- Model prawny przedsiębiorstw wspólnych w rolnictwie uspołecznionym (w świetle prawa państw socjalistycznych)*, „Państwo i Prawo” 1983, nr 10, s. 66-79.
- Novye pravovye regulirovanie sistemy socia'noj obezopasnost' individual'nyh vladel'cev*, „Sovremennoe Pol'skoe Pravo” 1983, nr 3/4, s. 57-75.
- O niektórych mankamentach procesu „europeizacji” krajowego prawa cywilnego (na podstawie doświadczeń Rady Legislacyjnej)*, „Przegląd Legislacyjny” 2004, nr 6, s. 46-52.
- O współczesną formę umowy dożywocia*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 1977, nr 4.

- Ocena i kierunki zmian regulacji prawnej kontraktacji produktów rolnych, „Biuletyn Rady Legislacyjnej” 1987, nr 9, s. 114-118.*
- Ochrona prawna danych osobowych w sferze działalności gospodarczej w Polsce: aspekty cywilnoprawne, [w:] M. Wyrzykowski (red.), Ochrona danych osobowych, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 1999, s. 111-153.*
- Odpowiedzialność cywilnoprawna z tytułu czynności dokonywanych drogą elektroniczną, „Biuletyn Stowarzyszenia Absolwentów Wydziału Prawa KUL” 2012, nr 8, s. 26-51.*
- Opinia o projekcie ustawy o podpisie elektronicznym, „Przegląd Legislacyjny” 2001, nr 2, s. 101-109 (wraz z S. Piątek).*
- Opinia o projekcie zmiany ustawy – Prawo bankowe, „Przegląd Legislacyjny” 2001, nr 2, s. 65-69.*
- Osoba fizyczna jako przedsiębiorca, „Studia Prawnicze” 1998, nr 4, s. 5-61.*
- Partycypacja pracowników w zarządzaniu spółkami kapitałowymi, „Państwo i Prawo” 1989, nr 4, s. 35-45.*
- Pluralistyczna czy monistyczna koncepcja ochrony prywatności (dóbr osobistych) na gruncie krajowego prawa prywatnego w erze społeczeństwa informacyjnego (kontrolowanego), [w:] I. Lipowicz (red.), Władza - obywatele – informacja. Ku nowemu porządkowi prawnemu. Księga pamiątkowa ku czci Profesor Teresy Górzyńskiej, C.H. Beck, INP PAN, Warszawa 2014, s. 249-258.*
- Podstawowe założenia reformy systemu zabezpieczenia społecznego rolników indywidualnych, „Państwo i Prawo” 1983, nr 7, s. 28-44.*
- Pravovye formy promyšlenno-sel'skohožďajstvennej koopèracii v obobščestvennoj sist'eme prodovol'stve sist'eme prodovol'stvennogo hozďajstva PNR, [w:] Úloha práva v národnom hospodárstve, Slovenská Akadémia VIED Ústav Štátu a Práva, Bratislava 1985, s. 138-149.*
- Prawo a gospodarka elektroniczna, [w:] A. Bierć (red.), Uwarunkowania prawne rozwoju gospodarki elektronicznej w Polsce. Materiały pokonferencyjne Centrum Prawa Bankowego, Centrum Prawa Bankowego, Warszawa 2000, s. 27-30.*
- Prawo kart płatniczych w Polsce na tle standardów europejskich (uwagi de lege ferenda), „Przegląd Legislacyjny” 1998, nr 3/4, s. 13-50.*
- Prawo przedsiębiorcy do tajemnicy, „Prawo i Życie” 1998, nr 21.*
- Prawo umów wobec konstytucyjnego zakazu dyskryminacji, [w:] B. Bajor, P. Saganek (red.), Wyzwania współczesnego prawa. Księga pamiątkowa dedykowana SSN Tadeuszowi Szymankowi, EWSPiA, Warszawa 2018, s. 129-159.*

- Prawo własności przemysłowej - projekt ustawy o zmianie. Opinia Rady Legislacyjnej*, „Przegląd Legislacyjny” 2002, nr 2, s. 89-91.
- Problemy prawne przekazywania gospodarstw rolnych państwu za rentę na wnioski rolnika*, „Studia Prawnicze” 1977, nr 2, s. 147-198.
- Procedura ustawodawcza a dobre prawo*, „Przegląd Legislacyjny” 2006, nr 1, s. 23-34.
- Proceduralne aspekty tworzenia dobrego prawa*, [w:] A. Bierć, K. Nalaskowski, S. Wronkowska, *Konferencja „Legislacja w praktyce” [Warszawa, 21.II.2002]*, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Warszawa 2002, s. 82-101.
- Proceduralne aspekty tworzenia dobrego prawa*, „Przegląd Legislacyjny” 2002, nr 1, s. 25-44.
- Projekt autopoprawy do projektu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Opinia Rady Legislacyjnej*, „Przegląd Legislacyjny” 2004, nr 1, s. 104-107 (wraz z R. Mastalskim).
- Projekt ustawy – Prawo telekomunikacyjne. Opinia Rady Legislacyjnej*, „Przegląd Legislacyjny” 2004, nr 2, s. 109-111.
- Projekt ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o swobodzie działalności gospodarczej. Opinia Rady Legislacyjnej*, „Przegląd Legislacyjny” 2004, nr 1, s. 89-91.
- Projekt ustawy o dopłatach do ubezpieczeń majątkowych w rolnictwie. Opinia Rady Legislacyjnej*, „Przegląd Legislacyjny” 2004, nr 1, s. 117-119.
- Projekt ustawy o informatyzacji działalności organów władzy publicznej. Opinia Rady Legislacyjnej*, „Przegląd Legislacyjny” 2003, nr 1, s. 158-160.
- Projekt ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne. Opinia Rady Legislacyjnej*, „Przegląd Legislacyjny” 2003, nr 3, s. 85-86.
- Projekt ustawy o kinematografii. Opinia Rady Legislacyjnej*, „Przegląd Legislacyjny” 2003, nr 4, s. 117-118.
- Projekt ustawy o ochronie prawnej odmian roślin. Opinia Rady Legislacyjnej*, „Przegląd Legislacyjny” 2003, nr 1, s. 155-158.
- Projekt ustawy o uzdrowiskach, obszarach ochrony uzdrowiskowej i lecznictwie uzdrowiskowym. Opinia Rady Legislacyjnej*, „Przegląd Legislacyjny” 2003, nr 1, s. 169-172.
- Projekt ustawy o wolności gospodarczej. Opinia Rady Legislacyjnej*, „Przegląd Legislacyjny” 2003, nr 5, s. 86-91.
- Projekt ustawy o zmianie Prawa ochrony środowiska. Opinia Rady Legislacyjnej*, „Przegląd Legislacyjny” 2003, nr 4, s. 142-144.

- Projekt ustawy o zmianie Prawa własności przemysłowej. Opinia Rady Legislacyjnej, „Przegląd Legislacyjny” 2003, nr 1, s. 135-136.*
- Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy o działalności ubezpieczeniowej oraz ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych. Opinia Rady Legislacyjnej, „Przegląd Legislacyjny” 2005, nr 2, s. 80-81.*
- Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo energetyczne. Stanowisko Rady Legislacyjnej, „Przegląd Legislacyjny” 2004, nr 2, s. 162-163.*
- Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo telekomunikacyjne. Opinia Rady Legislacyjnej, „Przegląd Legislacyjny” 2006, nr 2, s. 136.*
- Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo wodne. Opinia Rady Legislacyjnej, „Przegląd Legislacyjny” 2004, nr 4, s. 93-95.*
- Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo wodne. Opinia Rady Legislacyjnej, „Przegląd Legislacyjny” 2003, nr 6, s. 77-80.*
- Projekt ustawy o zmianie ustawy o chorobach zakaźnych i zakażeniach. Opinia Rady Legislacyjnej, „Przegląd Legislacyjny” 2003, nr 1, s. 105-107.*
- Projekt ustawy o zmianie ustawy o działalności ubezpieczeniowej. Opinia Rady Legislacyjnej, „Przegląd Legislacyjny” 2004, nr 6, s. 88-89.*
- Projekt ustawy o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz ustawy o działach administracji rządowej. Opinia Rady Legislacyjnej, „Przegląd Legislacyjny” 2006, nr 2, s. 166-168.*
- Projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Opinia Rady Legislacyjnej, „Przegląd Legislacyjny” 2003, nr 6, s. 119-121.*
- Projekt ustawy o zmianie ustawy o pośrednictwie ubezpieczeniowym. Opinia Rady Legislacyjnej, „Przegląd Legislacyjny” 2004, nr 6, s. 91.*
- Projekt ustawy o zmianie ustawy o transporcie drogowym oraz ustawy – Prawo przewozowe. Opinia Rady Legislacyjnej, „Przegląd Legislacyjny” 2002, nr 4, s. 110-113.*
- Projekt ustawy o zmianie ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych. Opinia Rady Legislacyjnej, „Przegląd Legislacyjny” 2004, nr 6, s. 88-89.*
- Projekt ustawy o zmianie ustawy o utworzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Opinia Rady Legislacyjnej, „Przegląd Legislacyjny” 2006, nr 4, s. 80-81.*
- Projekt ustawy o zmianie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Opinia Rady Legislacyjnej, „Przegląd Legislacyjny” 2004, nr 3, s. 126-128.*
- Projekt ustawy o zmianie ustawy o zawodzie lekarza weterynarii i izbach lekarsko-*

- weterynaryjnych. *Opinia Rady Legislacyjnej*, „Przegląd Legislacyjny” 2003, nr 3, s. 144-145.
- Przedsiębiorcy. Zagadnienia ustrojowe*, [w:] M. Bączyk, A. Bierć, K. Kruczałak, R. Mastalski, M. Tarska, K. Piasecki, A. Szajkowski (oprac.). *Podstawy prawa przedsiębiorstw dla studentów prawa, zarządzania i bankowości*, C.H. Beck, Warszawa 1999, s. 1-154.
- Przesłanki skuteczności wybranych instytucji prawa cywilnego i rolnego (z prac Zespołu Prawa Cywilnego i Rolnego RL)*, [w:] B. Zdziennicki (red.), *Problemy skuteczności prawa*, Sekretariat Rady Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów, Warszawa 1987, s. 32-44.
- Racjonalna procedura prawodawcza jako podstawa dobrego prawa*, [w:] W. Czaplński (red.), *Prawo w XXI wieku. Księga pamiątkowa 50-lecia Instytutu Nauk Prawnych PAN*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, INP PAN, Warszawa 2006, s. 85-105.
- Racjonalna procedura prawodawcza jako podstawa dobrego prawa*, „*Studia Prawnicze*” 2005, nr 4, s. 5-29.
- Rol' prava v razvitii tehničeskogo progressa v PNR*, [w:] *Rol' prava v razvitii naučno-tehničeskikh dostiženij*, 1988, s. 112-134.
- Społeczny podnik jako forma organizace zemedelske vyroby*, [w:] *Úloha práva při řízení národního hospodářství*, Československá akademie věd Ústav státu a práva, Praha 1984, s. 138-150.
- Spór o kodyfikację jako metodę unifikacji prawa prywatnego w Europie*, [w:] J. Wawrzyniak, M. Laskowska (red.), *Instytucje prawa konstytucyjnego w dobie integracji europejskiej. Księga jubileuszowa dedykowana Prof. Marii Kruk-Jarosz*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2009, s. 522-533.
- Stopniowa unifikacja prawa umów w skali europejskiej*, [w:] A. Janik (red.), *Studia i rozprawy. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Całusowi*, SGH, Warszawa 2009, s. 307-324.
- System zabezpieczenia emerytalnego rolników indywidualnych*, [w:] *Materiały szkoleniowe kursu prawa rolnego*. T. 1, cz. 2, Zrzeszenie Prawników Polskich. Zarząd Główny, Warszawa 1984, s. 81-110.
- Sytuacja prawna administratora bezpieczeństwa informacji jako podmiotu zobowiązanego do kontroli stanu ochrony danych osobowych w przedsiębiorstwie*, „Przegląd Legislacyjny” 2000, nr 4, s. 9-17.
- Sytuacja prawna przedsiębiorcy. Zagadnienia wybrane*, „*Studia Prawnicze*” 1998, nr 3, s. 5-69.
- Środki zmierzające do podniesienia produktywności rolnictwa*, [w:] B. Marcińczak, E. Milewicz (red.), *Materiały szkoleniowe kursu prawa rolnego*.

- Cz. 1, Zrzeszenie Prawników Polskich. Zarząd Główny. Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1978, s. 57-80.
- Teoretyczno-prawne poszukiwania sposobu „oznaczenia” państwa w obrocie prywatno-prawnym*, „Studia Prawnicze” 2016, nr 2, s. 49-105, <https://doi.org/10.37232/sp.2016.2.3> (wraz z J. Muchą-Kujawą).
- Towards normatively limited judicial sanction [structured discretion] as a proportional response to the defectiveness of legal action (contract) in modern legal transactions*, „Studia Prawnicze” 2019, nr 4 (220), s. 7-36, <https://doi.org/10.37232/sp.2019.4.1>.
- Tworzenie podstaw prawnych rynku kapitałowego*, „Jurysta” 1994, nr 10, s. 15-17.
- Tworzenie prawa a lobbying*, „Studia Iuridica Agraria” 2001, t. 2, s. 14-26.
- Ustawa o działalności ubezpieczeniowej – projekt ustawy. Opinia Rady Legislacyjnej*, „Przegląd Legislacyjny” 2002, nr 2, s. 123-127.
- Ustrój prawny wielkich organizacji (kompleksów) rolno-przemysłowych w Bułgarii*, „Państwo i Prawo” 1980, nr 5, s. 125-134.
- W kierunku ograniczonej normatywnie sankcji sędziowskiej jako proporcjonalnej reakcji na wadliwość czynności prawnych (umów) w nowoczesnym obrocie prawnym*, [w:] A. Bierć, P. Podrecki, R. Siwik (red.), *Prawo umów wobec wyzwań cywilizacyjnych*, INP PAN, Warszawa 2020.
- W kierunku tradycyjnego modelu Prokuraturii Generalnej RP jako instytucjonalnego zastępcy prawnego (procesowego) państwa (Skarbu Państwa) w obrocie prywatno-prawnym*, „Studia Prawnicze” 2017, nr 1, s. 23-56, <https://doi.org/10.37232/sp.2017.1.2> (wraz z J. Muchą-Kujawą).
- W sprawie podstaw prawnych grupowania banków*, „Biuletyn Rady Legislacyjnej” 1995, nr 4, s. 31-41.
- W sprawie rent dla rolników-kooperantów*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 1977, nr 1, s. 3-8.

IV. Recenzje

- [Recenzja: E. Nowińska, M. du Vall (red.), *Księga pamiątkowa ku czci Profesora Janusza Szwaji*, Prace Instytutu Prawa Własności Intelektualnej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie nr 88, Kraków 2004], „Państwo i Prawo” 2005, nr 6, s. 99-100.
- [Recenzja: J. Szachulowicz. (red.), *Indywidualne gospodarstwo rolne jako przedmiot wspólności ustawowej małżeńskiej*, Warszawa 1979], „Sovremennoe Połskoe Pravo” 1982, nr 1/2, s. 104-108; „Droit Polonais Contemporain” 1981, nr 3/4, s. 73-76.

- [Recenzja: Księga pamiątkowa dla uczczenia pracy naukowej profesora Kazimierza Kruczałaka = Gdańskie Studia Prawnicze 1999, t. 5], „Państwo i Prawo” 2000, nr 4, s. 84-85.
- [Recenzja: N.W. Storozev (red.), Pravovoe položenie kolchoza na sovremennom etape (vnutrichozjajstvennye aspekty), Minsk 1975], „Spółdzielczy Kwartalnik Naukowy” 1977, nr 4, s. 165-169.
- [Recenzja: V.V. Lapteva, Kommentarij k položeniju o proizvodstvennom ob’edinenii (kombinate), Moskva 1979], „Państwo i Prawo” 1980, nr 5, s. 157-159.
- [Recenzja: W. Dudek (red.), Międzynarodowe aspekty nacjonalizacji w Polsce], „Nowe Książki” 1977, nr 15.
- [Recenzja: W.W. Łaptiewa (red.), Kommentarij k położeniu o proizvodstwiennom objedinenii (kombinacie), Warszawa 1995], „Państwo i Prawo” 1980, nr 5, s. 157-159.
- [Recenzja: Z.A. Pawłowicz (red.), Organizacijno-pravovi pitannâ kerivnictva sil’skim gospodarstvom (na materialah oblastnoj lanki), Kijów 1979], „Więć Współczesna” 1981, nr 4, s. 155-156.

V. Sprawozdania

- Jubileusz 60-lecia pracy naukowej Profesora Zbigniewa Radwańskiego*, „Studia Prawnicze” 2009, nr 4, s. 119 (opracowane wraz z T. Sokołowskim i T. Smyczyńskim).
- Ocena stanu prawa cywilnego i rolnego (Posiedzenie Zespołu Prawa Cywilnego i Rolnego Rady Legislacyjnej, Warszawa 28.01.1984 r.)*, „Państwo i Prawo” 1985, nr 6, s. 109-113.
- [Poczdnam-Babelsberg. 19-20.10.1977 r. VII Międzynarodowa Konferencja Prawa Rolnego], „Państwo i Prawo” 1978, nr 5, s. 163-164.
- Rola prawa w gospodarce narodowej Sprawozdanie z konferencji międzynarodowej, Praga 4-6 kwietnia 1984 r.*, „Państwo i Prawo” 1984, nr 9, s. 133-134.
- [Warszawa 2 października 1986. V rocznica uchwalenia ustawy o przedsiębiorstwie państwowym i samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego], „Państwo i Prawo” 1987, nr 1, s. 129-130.
- [Warszawa 28 stycznia 1985. Ocena stanu prawa cywilnego i rolnego. Posiedzenie Zespołu Prawa Cywilnego i Rolnego Rady Legislacyjnej], „Państwo i Prawo” 1985, nr 6, s. 109-113.

VI. Inne, w tym artykuły popularyzujące efekty badań naukowych

- A może fundusz emerytalny?*, „Życie Gospodarcze”. 1973, nr 17.
- Bezpieczne karty* [dot. europejskich regulacji dotyczących kart płatniczych], „Prawo i Życie” 1999, nr 10, s. 55-58.
- Czy użytkownik wieczysty może przekazać gospodarstwo za rentę?*, „Prawo i Życie” 1977, nr 12.
- Dożywocie a kodeks rolny*, „Życie Gospodarcze” 1974, nr 16.
- Fundamenty przedsiębiorczości* [Wywiad], „Rzeczpospolita” 1988, nr 73.
- Głos w dyskusji nt. modelu prawnego Rady Legislacyjnej*, „Przegląd Legislacyjny” 1996, nr 1.
- Jaki kształt nowej Konstytucji*, „Wiś Współczesna” 1989, nr 4, s. 25-48 (wraz z A. Stelmachowskim, W. Sokolewiczem, M. Gulczyńskim, M. Wyrzykowskim, J. Jachymkiem, W. Lipskim).
- Kooperacja w rolnictwie*, „Chłopska Droga” 1976, nr 95.
- Kuracja wstrząsowa*, „Razem” 1982, nr 11.
- Nie wszystko na sprzedaż*, „Prawo i Życie” 1998, nr 19, s. 11-14.
- O nowelizacji prawa cywilnego* [cykl artykułów], „Rzeczpospolita” 1985, nr 94, 106, 111.
- Osiem grzechów głównych, nie licząc pomniejszych* [dot. europeizacji krajowego prawa cywilnego], „Rzeczpospolita” 2004, nr 252, s. C3.
- Plastikowy pieniądz* [dot. prawa kart płatniczych], „Prawo i Życie” 1999, nr 7, s. 35-38.
- Prawo przedsiębiorstwa do tajemnicy*, „Prawo i Życie” 1998, nr 21, s. 12-13.
- Przejmowanie z urzędu gospodarstw za rentę*, „Gazeta Prawnicza” 1977, nr 4.
- Przekazywanie gospodarstw za rentę*, „Prawo i Życie” 1977, nr 7.
- Rada Legislacyjna o kontraktacji produktów rolnych*, „Rzeczpospolita” 1986, nr 266.
- Tajemnica bankowa*, „Prawo i Życie” 1998, nr 23/24, s. 12-15.
- Tworzone demokratycznie jest skuteczne* [Wywiad dot. tworzenia prawa], „Gazeta Prawnicza” 1989, nr 7.
- Umowa o rentę czy umowa quasi-rentowa*, „Gazeta Prawnicza” 1976, nr 14.
- Ustrój prawny agrokompleksu*, „Życie Gospodarcze” 1976, nr 45.
- Wspomnienie pośmiertne* [Bar Ludwik], „Państwo i Prawo” 1999, nr 5, s. 65-68 (opracowane wraz L. Stępnikiem, A. Wasilewskim i I. Wiszniewską).
- Zasada nominalizmu w czasie inflacji*, „Rzeczpospolita” 1986, nr 60.